

პუბლიკაცია

ქმოდისგორობის წინ

მუქუ, 10 ივლისი, პარასკევი, 1981 წელი.

გოგოლაურთის ხუცესის, პეტრე კუწაშვილის, სახლში. ღამეა. წვიმს. ოთახში ბნელა, მხოლოდ ღუმელის ცეცხლი ანათებს. პეტრე-პავლობის წინადღეა. ხვალ ხატობაა გოგოლაურთის ხატში: ბელლის კარზე და მის ზემოთ ქმოდის გორზე.

1. ხუცესი პეტრე კუწაშვილი (კუწათ პეტრე), 84 წლის მარტოხელა კაცი, თავად უკლის მეურნეობას და ხატის საქმეს. ხალისიანი მოუბარი, მხიარული, დახვეწილი, რბილხმელი სახე. ცხოვრობს არა გოგოლაურთაში, თავის თემში, არამედ მუქუში, მუქუელის სახლში, მუქუს ხატსაც ემსახურება, რადგან მუქუს ხატი „დაჭვრივებულია“, რა ხანია, საკუთარი არც ხუცესი ჰყავს, არც დასტურ-ხელოსნები. ყმები თავის ანაბარა არიან მიტოვებული. ბედად აქ ცხოვრობს პეტრე, გოგოლაურთის ხუცესი. „მე მახვეისბრებენო“, ამბობს პეტრე. რა თავისებურება ჰქონდა მუქუს ხატის მსახურებას? იცის პეტრემ? პეტრე გამოცდილი ხუცესია, მაგრამ მაინც ფრთხილად იქცევა სხვა ხატში, თითქოს მობოდიშებით ასრულებს რიტუალს.
2. ნინო 63 წლის ქალი, ხოშარელი, გაბიდაური, ცხოვრობს სართიჭალაში. იქ არის გათხოვილი, ჰყავს ქმარ-შვილი. ზორბა აგებულების ქალია, მსხვილი ნაკვთები, ენერგიული. უყვარს ხუმრობა, ზოგჯერ შეიგინება კიდევ მამაკაცურად. სამართლიანი ქალია. თუმცა გაბიდაურთ თემს ეკუთვნის, მაგრამ მას მაინც და მაინც გოგოლაურთის ხატი ქმოდის გორის წმ. გიორგი „ეძახის“, რომლის ხუცესი პეტრეა; მასთან სტუმრობს. მოდის ყოველ წელიწადის ამ დროს (ან სხვა დროსაც), მოილოცავს ხატს, დაასუფთავებს მარტოხელა ხუცესის კარმიდამოს, დაურეცხავს ტანისამოსს, ყველაფერს წესრიგში მოიყვანს და გაბრუნდება. ეს არის მისი მოვალეობა. ეს ეთვლება მას ხატის სამსახურში. ამჟამად იგი მოსულია თავის ამხანაგთან, მარიამთან ერთად, რომელიც ახლა მეორე ხუცესის, ბეწინა ბალიაურის სახლში ათევს დღესასწაულისწინა ღამეს. ხვალ ორივენი ქმოდის გორისკენ გასწევენ. ლაპარაკის დროს ნინო ფეხზე დგას და წელში ომახიანად გამართული მიმართავს უფრო ხშირად პეტრეს.

3. კოლა ჩოლაგაური, დაახლ. 50 წლის კაცი, ჭიჩოელი, ცხოვრობს ახმეტაში. ჭიჩოს ადგილი კარგად ჩანს პეტრეს სახლიდან. ნასახლარია, ერთი სახლიდა ჩანს, დანარჩენზე ტყეს გადაუვლია. ვერტმფრენიდან, რომელიც ახლახან გაჩნდა ამ არე-მარეში (აჭაური მკვიდრების ჭირნახული, ძირითადად, რძის ნაწარმი, ბარში მიაქვს) მოჩანს ნასახლარები, ხატის ნანგრევები... მუქუში ამოსული კოლაც ეხმარება ხუცესს, უვლის მის ძროხებს, კარმიდამოს. ამ ზაფხულს აქ იქნება. მერე ჩავა ბარად. განზრახული აქვს აქ დასახლდეს, ალბათ მუქუში, იუოლიოს საქონელი და ა.შ.

(დიქტოფონური ჩანაწერი)

ნინო: ... ჩემ კარებზე უნდა იყო, მოენევე, მჭირდები... ორშაბათ დილით დროშები უნდა გავიდე, გაჭყვე ლაშარშიო, დროშას მიჭყვეო და იქიდან რო დაებრუნდებიო, მერე გამოგიცხადებ, რა იქნებაო. მაშა, ჭა, მე იმდენს შავძლებ, რო ქმოდისგორ ავიდე, იქიდან ჩამოვიდე, ხოშარას გავიდე და ორშაბათს ლაშარში ავიდე?.. (1)

კოლა: შავაძლებინებს, განა ყველას შაუძლია...

ნინო: მემრე კი ალბათ ფრთებსაც შამამბენ და ზეცაში გამაგზავნიან. ეხლა როგორ არი, რო გამეღვიძა, მართლა ისე არი. აქათ ქმოდის წმინდა გიორგი არი, იქით თეთრი გიორგი არი. და ესე ხელეზ გავშალე და ესეც გიორგი არი და ესეც გიორგი არი, ორივეს ვენაცვალეო, მაგრამ რა ვქნაო, ჩემი ხო არიო, არაო? ჩემ სალოცავში წავალ, ვემსახურებო და აქ რა მესაქმებაო. ჰმ, შენ შარშან და შარშანწინაც უნდა მამსულიყავ აქაო და ამ პეტრემ გაიცინა. და ამან რო გაიცინა, მე ბრაზი მამივიდა, რომ შარშან რაღაცას ვხუმრობდით. ჩვენ აქ თუ შარშანწინ იყო, არ ვიცი, როდისაცა ვხუმრობდით აქა და ეხლა მე გამეცინა, რომ ამას გაეცინა და მე ბრაზი მამივიდა სიზმარშია. ვეუბნები რო, მე გენაცვალეთო, მე ჩემი ხატი მაქვო და არაო, შარშან და შარშანწინაცაო დაგიძახეთ, არ მოხვედიო და კაი ქალი ხარ, აბა, ეხლაც ნუ მოხვალო! აბა რაღას ვიქმოდი მემრე. დავიწერე პირჯვარი, შავხევეწე, რომ ოღონდაც ნუ გამაუბედურებთ-მეთქი, გზას იქით ნუ გადამაგდებთ, აი, ეს შვილები კარგათა მყვანდენ და, შამაძლებინეთ და წამოვალ. ფული არ მეზოგება, თუ რამე მჭირდება. არაო, მე ულუფა შენიო არაფერი არ მინდაო, შენი ხმელი ჯოხი და შენი ოქროს ენაო. მაინც უნდა ამამკდეო. (2)

პეტრე: უნდა გამააცხადოთ, რაც საჭირო არი.

ნინო: ისეთ დღეში ჩამაგდო, ლაშარს რო წავედით ამ ზაფხულა. მაშინ ხო გითხარ, ესე, ესე არის ჩემი საქმეო. რო ავედით ლაშარში არა, ზოგები მისული იყვნენ, ზოგები მემრე მივედით. ეს ლაშა იქ იყო, უძილაური ბიჭები, შალვა იქ იყო, იოსები იყო, ყრუა იოსები იქ იყო, შენი ჭირიმე, ესენი აქ სოფლის ხალხი ძალიან ბევრი იყო. ისე გამაბასუხა (3) და ისეთ დღეში ჩაცვივდენ, რომ სულ მუხლის ჩოქზე იყვნენ მთელი ხევისბრები

და დროშებიც ხელში ეჭირათ. რო მანდ მიდენილა ხუთი დროშა ერთბაშად, ერთგვარად. მთაწმინდის დროშაც მიდენილა, აი, ეს ჩვენი ქმოდის გორიდან, მთავარმოწამიდან...

პეტრე: თორმეტ თემიდან.

ნინო: ჰო. სად არის ჩემი დროშებიო, სად არი ჩემი მსახურნიო. რატოა, მიბრმაყრუვდენო ჩემებიო, რომელი მსახური მყავ მეო, რო პირმარხულიო, ჩემთან შემოვიდესო და დროშა მხარზე გაიდვასო. სად არი სულის ცხენებიო. დროშის ამღებს უნდა თავის დღეში ჰყავდეს ცხენი და იმის ცხენსა აღვირს ხელი არ უნდა მაჰკიდოს... ჩვენ ჰკვაზე გამოცვდითო. თქვენ მინამ ცოცხალ-ლა ხართო, დაიცევით თქვენი მომავალიო. ისეთ ამბავში იყვენ ეს ჩვენი ჰვეისბრები, რომ სუ პადრუჭკითა და ხელისგულით-ლა მატარეს, აღარ იცოდნენ, რასა შვრებოდნენ და რას არა. დრო იყოო, იოსებმა თქვა, წინათ ყოფილა, როცა ჩვენ დავდევით და ჩვენ გადმოცემა გვქონდაო, სწორეთ ეგ ხანა და ეგ დრო იყოო. ჰო, მერე კიდე ჩავედით საკვირაოში. საკვირაოშიც კიდე ისე... დავოცეს საკლავეები, გამააცხადა ლაშარმა და კვირამა, რო თემისიო და სასოფლო უნდა იყოს წელგამოვლილიო, არა ყვლირტიო. არ მიიღო. აი, ბატკნები ჰყვანდა, პეტრე, აი, ლოპრიანები, აი, ბეჩავეები, რო საჭმელად გეზიხდებოდა. და აი, ესაც არ მიიღო, სასჯელი დაჰდო, რო ესეო, რა არი ესო, თქვენ მოგწონთო, რო ჩვენაო ზეცას გავაფრინოთო?... (4)

პეტრე: ვითომ ვალს კი იზორებენ, რა!

ნინო: ვითომ წესს აყენებენ, მაგრამ რა წესს აყენებენ. წელგამოვლილი და ორი თვის ბატკანი ერთია? (5)

პეტრე: ჩვენ საქონელი არ გვიანდა და ხატს მოვაწონოთ, კაცო?

ნინო: აბა! ერთ ლუკმა პური და ერთ ჩიჩქნა ჯორცი არა შამაჭამა. არ გინდაო, უფლის მოენეო, ერიდეო საზიზღარსაო. არ გვიანდაო, არ არიო მიღებულთ და როგორ შაშქამო..... არც ფერი აქვის, სუნიც სხვანაირი აქვის. მე სუ არ გადამახედებს იმ სუფრას. აი, რო ცოცხალი არი ცხვარი და მივა ხატის კარებზე, უკვე ვიცი, რომენიც არი იმათი. და რო დაიკვლება ის, იმისი ჯორცი ისე იხედება, როგორც სარკე. და რომენიც არ არი მიღებული, შავად, ლურჯად და ადამიანს გული არ მისდის.

პეტრე: სწორია.

ნინო: ძან გაჭირდაო, გაგვიჭირდაო. უხილავი ძალო, წინათ ვიყავით ჯორციელებიო (6), ჩვენ ეგრე გვიჭირდაო. გვიშველეთ და გიშველითო. გადით გარეთაო, გაპატიებთ გასვლასაო, გამააცხადეთ უბან-უბანაო, სოფელ-სოფელაო, რო მეო, დედამზრდელსაო, თქვენ გამზრდელსაო, გული დამილპაო ამდენი ღმერთის ცრემლითაო და თქვენ, ჯორციელნიო, უგნურებიო და კერპები, არ დაილაღენითო? ამდენი წყალი რო იღვრება ზეციდანაო? მამამაო კელი აიღო, ცელი გაიდვაო, ცელით უნდა გავთიბო ქვეყანა, იძახისო. კვირა აღარ იციანო, დედიდა აღარ იციან, მამიდა აღარ იციან, ცოლი აღარ იციან...

პეტრე: სწორია რა!

ნინო: შვილი აღარ იციან,

პეტრე: ნათელ-მირონი აღარ იციან.

ნინო: მეზობელ აღარ იციან, ნათელ-მირონ არ იციან, დედაშვილობა გადაადგდესო (7) და რაღად მინდა მე ეს ჭვეყანა, აღარ მინდაო, — ღმერთი იმას იძახის. საკლავი არ მინდაო, რად მინდა ისეთი საკლავიო, რო მიპარავთო და სასწორზე შამიგდებთო. *საკურეტედან კურეტი* აღარ გამოდისო, სალუდედან ლუდი აღარ გამოდისო, სადროშედან დროშა აღარ გამოდისო (8), მსახური პირმარხული აღარა მყავო და მე რაღა წყალში ჩავარდეთ, მე, უფალი მამაო. აი, ეგეთ რამეებსა. ისე მაკივლა, ისე, ისე, რო, მოკლეთ, აღარ შემეძლო მეტი. აიმ გიჟ კაცის სინებარა დავაგდე, დავჟარე სუჟველაი (9) და რაც გინდა რა უჟვან, ჭირი მომჭამონ.

პეტრე: ეჰ, ნინო, ნეტაი იმის უსმათსა, ვინც თავისუფალია, ამათ კელში არ ჩავარდა. (10)

ნინო: ჰო, აბა, მა რა! გინდა უკელო ვყოფილიყავ, გინდა უფეკო ვყოფილიყავ, გინდა, როგორიც გინდა, უველაფერს გადავიტან იმით, რომ შვილები მყავ, ხან იმასთან წავალ, ხან იმასთან, ხან იმ... რაღაცას დავისვენებ, უკვე ასაკი მაქვ, კაცო, სამოცდა...სამი წლის დედაკაცი ვარ. და დავიღალე მენაც ხო... მაგრამ ახლა ვერსად ვერ წავალ, არ შემიძლია.

პეტრე: ?

ნინო: ერთ ღამეს ღამარასთან წაველ, ძან ცუდად იყო და დეპეზა მოიდა, რო დედა ჩამოიდეს საჩქაროდაო. წავედი იმ ღამეს, არც დავწოლილვარ და არც დამიძინია. აბა ესე გავათენე. დამისივდა ფეხები, ისე გამიხდა ფეხები, რო ფეხსაცმელში კი ველარ ჩავდგი! იმის ფლოსტები შემოვიცვი და ისე წამოვედ შინა. მოედ, ცივ წყალში დავიბანე. (11)

პეტრე: ორჯერ, აი, ცეცხლ გამიჩინდა, ვერ დავიძინე. ბაბაბაბა.

ნინო: ჰო, არ შემიძლია.

პეტრე: იგრე მგლეჯს ჯორცსა, კაცო... ვამბობ, კაცო, რა შამხვდა, კანის ავადმყოფობა არი, ლეკებთან ვიყავი, კაცო, და ალბათ ი მირეულ სახლები აქვთ, კაცო.

ნინო: აბა, მა რა! ეხლა წმიდა სახლ სად არი!

პეტრე: ისე კაი ლოგინში დამაწვინეს, რომა სულ... შიგ ჩავეფლე, იმ ლოგინში. ვინ არ დაისვენებს. აბაბაბაბა.

ნინო: არ მინდა მე...

პეტრე: ავიღე საცვლები... გარეთ კუშეტკა იყო, გამოველ და წამოვწეკი, თან მეხათრება, რას იტყვიან, თორემ აღარ მეძინებოდა. დამძინებოდა და დამესვენა, კაცო, გამელვიძა, მამაგონდა, აბა, ის *ქინთლუშები*, რო არაფერი აღარ მეტყობოდა.

ნინო: ჰო, ეგრეა.

პეტრე: რა ვი, რას აჩვენებენ, კაცო, როგორ არი.

ნინო: ავანტყოფი, ბედნიერი ის არი, რომენსაც აქვის კუჭი დაზიანებული, გასჭრიან, ამააცლიან და ან ისა აქვ გაფუჭებული, ან ისა. რო გასჭრიან ექიმები და გაჭკერავენ და ეს არი. რო ავად არა ხარ, ექიმთან მიდიხარ, სატკივარ არა გიჩან, პენცია არ გენიშნება, ბატის არავინ არა გცემს,

ავანტუროფობას გი...გი...გიკარგავენ. არა ხარ ავად და! ეჭიმების ხელში. გამოხვალ და ხელები შენი ნება არ არი, ფეხები შენი ნება არ არი და ჰკვა შენი ნება არ არი. აბა, რა გააკეთოს ადამიანმა?

ბეტრე: მარხვას კიდევ იჭერ?

ნინო: მაშა! აი, ამითი კიდუ სული მიდგა, რო აი, ამ მარხვას ვინახავ.

კოლა: აპელაცია არი უფრო გრიჟისა იოლი, კუჭის აპელაცია ყველაზე ძნელია და ღვიძლისა. (12)

ნინო: ნეტაი სუყველა გამეკეთა და აი ამ დღეში არ ჩავვარდნილიყავი. მადლობა უფალს, ვენაცვალე ღმერთს, ნუ მიწყენს ამ სიტყვაზე. კორციელები ვართ და გვაპატიე.

ბეტრე: ეე, არც მაგის თქმა ვარგა, ნინო, არა.

ნინო: არ ვარგა, აი ესე...

ბეტრე: ვარსკვლავზე, რაზედაც დაიბადე, ისე უნდა იყოს, კაცო! ჩვენი ძალით არაფერი არ იქნება.

კოლა: ამან ძან... კუჭის ავანტუროფობა ჩემ მტერს. (13)

ნინო: წუხელ ყრუათას მეძინა. არც დაღლილი ვიყავი, არც ნერვებაშლილი ვიყავი, არც ისე და, ჯერ ლოგინი რა აქვ, მაგრამ მე მაინც და მაინც ბალაჯირობა არ ვიცი, არც საჭმლისი, არც ლოგინისი, არც ხალხისი, როგორიც გინდა, იყოს. ჰა და დავსწევ. ბაბაბაბაბა, დავსწევ, სუ იქ მოიდა, თუ სად რა ქვეყანაზე ან დანა იყო და ან ხანჯარი და ან ნემსი.

კოლა: ის ხვეისბერი არ არი? ყრუათა. გამოლმა რო არი, ბეტრე, იმას იძახის?

ნინო: შენი ჰირიმე...

ბეტრე: კაცი ხვეისბერია და იქ...

ნინო: ...მაცხრუებს, მაცხრუებს, მაცხრუებს, მაცხრუებს, ისეთ დღეში ვარ, მაკანკალეებს, რო სუ მალლა-მალლა ვხტი. უუჰო! რადა გყავ იაჰსარი შამამწყრალიო! დამაუბნა ესე. უხ, კორციელნო, თქვე კერპნო და თქვე კემუტებო, სისხლი როგორ დაღვარეთ ძმებმა იაჰსრის სალუდეშიო! ვაიმე, რასა ვჩივი? პარასკევ სალამოა, მარიამო, რა არი ეს, ქალო. პარასკევ სალამოა. დაუძახა იოსებს. შემოიდა იოსები, შემოიდა მარიამი, შემოიდა თემური. დაწოლილები ვართ, სინათლე ანთია, ლოგინში ვწევარ. ვხტი მალლა-მალლა, მალლა-მალლა, რო სუ მაკანკალეებს... სწორია, სწორია, სწორია. ვუუჰ, შე კერპო, გაგანადგურებო მე, ლალი იაჰსარიო, შეგდგები ხედაო, გამოგარჩევ სწორებიდანო, წაგართომ სიცოცხლესაო. შენ მალლაო რა უნდა მრეცხელსაო, რადა დგები შვილების ცოდვაშიო? თურმე ქალი მალლა წევს და იოსები კიდუ პადვალშია წევს. არ გაგკდი დროშის ღირსსაო, არ გაგკდიო უფლის ღირსსაო, არ გაგკდი ღმერთის ღირსსაო. რასა სჩადიო, რასა ჰკერპობო, რას ჰკემუტობო. (14)

ბეტრე: კაცო, ე კაცი ფრთხილია და რა მაღდის, რო წმიდად ველარ არის.

ნინო: ვერ ვერევიო, დაიწყო, ტირილი დაიწყო. რადა გავაკეთო. ცოლია — მაუბედურებსო, შვილებია — მაუბედურებენო. თავის ქმარი ჰყავ, თავის შვილები, თავისთვი ოთახი დაიჭიროს და იყოს იქაო, მაგრამ — არაო,

ეს ცხოვრება და ეს ქონება უნდაო, რო გაწვრილოს, გაიტანოს და მენაც ესე მრევენო. ტიროდა საწყალი, შემენანა იოსები.

პეტრე: არა, არა, მოშიში კი არი ეგ კაცი.

ნინო: გომურში ძროხებთან ის შედის, გენაცვალე. ახლა ძროხა რო მაიგებს, თურმე იქ მივარდება (15). როგორ შიძლება! ჰო. აი, რო ცოლი არა ჰყვანდეს, შეიძლება აპატიოს ერთი-ორჯერ, სამჯერ. აი, რო დამხმარე არა ჰყვანდეს. საგსე კაცია ყველაითა და დამკმარებელი ჰყავ.

პეტრე: აი, მე ვინა მყავ, მაგრამ არც მე მპატიობენ, კაცო.

ნინო: არც შენ გაპატიებენ იმით, რო უკვე მოხუცი ხარ (პაუზა). არა, გაპატიობენ, გინახავენ, იმითვინა, რო ამდენი წელია, აი, აქ რო მოვდივარ, რამდენი წელი, არ ვიცი, ერთი ცხრა-ათი წელი მაინც იქნება. მოვალ, მოუვლი როგორც თავის ოჯახი, თავის ძმისი, თავის მშობლებისი, სუყველაფერს გულიანად მივაკეთებ, მოვაკეთებ და წავალ, მინამ მეორედ მოვალ, ყოფნის ამას, მე რასაც დავუსუფთავებ, გავუკეთებ და მოუვლი. (16)

პეტრე: ნახევარ ტანისამოსი ჯერ არ...

ნინო: ჰო. აი, გაპატიობენ და გიგონებენ და გინახავენ ისენი, თორო მე ჩემი ქმრის ტანისამოსი ვერ დამირეცხნია და იმის უფლება არა მაქ და შენ ტანისამოს ისე დავრეცხ, როგორც აი... (17) ოთარისი, სიყვარულით და სისუფთავით და ხათრით და გემრიელად. არც მეზიზღება, არც მეჩავრება, არც... იმით, რო ძალა არი. ჰო. ეხლა შენ ქმოდის გორ მეძახის კიდევ.

პეტრე: იქ გაგიყვანო... არაო, იქაო, ხოშარის... (18) ჰაჰაჰა (იცინის).

ნინო: ხო მე გაჯობე.

კოლა: ნინო, ჰა ნინო!

ნინო: ჰა!

კოლა: ხვალე გაიდარებს ხატისთვის, ხალხისთვის? (19)

ნინო: ჰაა?

კოლა: ხატისთვის და ხალხისთვის გაიდარებს?

ნინო: ხვალა?

კოლა: ჰო. ხვალაცა, კვირასაცა.

ნინო: თავის დღეში რო არ ეწვიმა, ხვალ მაინც იწვიმებს, ხვალ სალამოსა.

კოლა: ეგრე იცის?

ნინო: თვის ღამეა (ღიმილით), მა რა? ჰა (იცინის). შეიძლება გაიდაროს, აი, ეს დღეობები რო მორჩეს... (20)

კოლა: ...დღეობებისთვის მაინც გაიდარებსო...

პეტრე: ზურაბ!

ზურაბი: ბატონო.

პეტრე: ახლა, ბიჭი რო გაგვიჩდება, შეიძლება თქვენთანაც იცოდეთ, ბიჭი რო გაგვიჩდება ჩვენ, უნდა მივიყვანოთ ხატში საკლავით, გავიყვანოთ ის, ვილოცოთ იქა... მონათლული კი უნდა იყოს.

ნინო: ხო მანათვლეს ის ვაჟაი? (21)

პეტრე: არ ვიცი. შენი ჭირიმე და, ქალი რო გაჩნდება, მაგას საკლავი არ

უნდა, ჭადა უნდა, ჭადა იციან და პირისახოცი რაღაც... ფული კიდე ცოტა. ეს წესია და ეხლა ეს ჭალი გაბიდოურია, ჯოშარული ჭალია ძირითა. ჰოდა, იქ ხატში გასაყვანნი ვარო, იქ გამამეყო და ხატში გამიყვანეო, მითხრა. ამ ქალმა... რაღა იქ, შორეს, კაცო, რაღა იქ გავიყვანო, იქ შორია, ჩემი ხატი ახლოა, ჩემ ხატში გაგიყვანო, ვუთხარ. დაიწყო სიცილი ეხლა იმან... (იციინის). (22)

ნინო: ვხუმრობდით. ამან რომ ხატში გამიყვანოს, ამაზე ჯვარდაწერილი უნდა ვიყო (23). მერე მოხდა ისრე, რო ამან უარ მითხრა და წავედ. მეორე დღეს მოიდა ესა და ჩემ ჭედილა ამან დაკლა იქ, ჩემ ხატში. და მე უთხარ, რო აი, მადლობა ღმერთსა, ვენაცვალე-მეთქი ჩემ სალოცავსა, ეხლა მე გაგიყვანე ჩემ ხატში და შენ კი გამიყვანეო და ეხლა (იციინის), ეხლა მამიარა. ჰო, აბაო, შენ შარშან და შარშასწინ რო გაპატიეთო, მადლობელი არა ხართო?

ბეტრე: ჰოდა, მე მიგონებს, რასაც ვეტყვი ჩემ ხატსა. რად არ შენ გიგონებს...

ნინო: მე გამიგონა. და შენ რო უთხარ, ახლა იმით გამომიძახა და მე კიდე მაინც არ მინდა, რო ხათრი გავუტეხო (იციინიან).

ბეტრე: დაილოცოს... არ მიწყენონ.

კოლა: რად გიწყენენ, კაცო, განა იმათ არ იციან ხუმრობა!

ნინო: ბევრი ხუმრობა არი, რო ისეთი ლაწანი შემხვდება თავში, რო... არ მასწონ აი, ხშირად. მე აი ისეთი ხუმრობა ვიცოდი, აი, იცოდენ ხოლმე სამუშაოზე, რო, ნინო, ოღონდ წამოდი და ნუ იმუშაებ, მართო გაგვართვეინებ, ჭალო. შე რასაც იტყვი, ჩვენ მაინც გავირთობთ და რაღაც... მარა აი, ეხლაც ხანდიხან ხასიათი წამამკრავს ისე, რო რაღაც სიტყვას ვიტყვი, გავიხუმრებ, მაგრამ იმათ არ მასწონთ, ჩამამბევენ ენას ხელათ. (24)

კოლა: შენ ხო იცნობდი დედაჩემსა? (25)

ნინო: ჰო.

კოლა: მაგაზე მორწმუნე არავინ არ იქნებოდა და ისე მოკვდა, რო არც ერთი შვილი სახში არ ვიყავით. ხატშიით ჭალი არ წამაყვანიანა. ის ჭალი ცოდვას უყრის და მეცა. რად გაკეთდა ეგრე?

ბეტრე: ვინა?

კოლა: დედაჩემი.

ნინო: როდის იყო, რო მონა-მორჩილნი და ტყვე-ტუსაღნი რო კარგათ კვდებოდნენ ან კარგა იყვნენ.

ბეტრე: ან საბოლოოთ, არა?

ნინო: ან საბოლოოთ. არასოდეს, გენაცვალე. ის იმიტომ, რომ ისენი იყვნენ უყისმათო ხალხი, დაიწვნენ, დაიდაგნენ, იომეს, იბრძოლეს, ტყვე-ტუსაღები იყვნენ, უბედურები იყვნენ და იმათ ხო დარჩა მასკვლავი თავისი, იმათ მასკვლავზე დავიბადენით ჩვენა და თავის დღეში არ უნდა კარგი ვნახოთ. (26)

კოლა: ესე შჩანს, დედაჩემმა რო გამაჩინა, მეც ისე უნდა მოკვდე, რო ბალები სხვაგან უნდა იყვნენ წასულები, ისე მეუბნები, არა? (27)

ნინო: აბა! ხიდი როგორც არი დადებული, ისე გაივლი.

პეტრე: გაიგე? ცუდად არი საქმე, კოლა (იციანის).

ნინო: ძველთაძველი აი, ხე რო ამოვარდება, გახმება რა, ძირს ფესვი თუ დარჩა, ისიც ისეთი ხე ამოვა. *კირცხილაზედა* წიფელი არასოდეს ამოვა.

კოლა: აი, ჭიჩოში რო დავსახლდე, პეტრე, მეც ცოცხალი ვიქნები, აღარ მოგკვდები (28). ეს ისე მეუბნება. აღარ წავალ ბარში.

პეტრე: მამა-პაპის ფუძე...

კოლა: ჰო.

ნინო: ნეტარება იმას...

კოლა: უნდა გავიდე და ვიცხოვრო აქა...

ნინო: ეხლა, კოლაგ, ნეტავ იმის წუთისოფელსა, რომელნიცა დაბადებიდან დაწერილი აქვ თავისი ბედის ცოლი, თავი ბედის ქმარი და თავის მამა-პაპური ბინა,

კოლა: ჰო, ბინა სწორია, ხოლო...

ნინო: მკვდარიც მკვდრებში მალალია და ცოცხლადაც კარგად იქნება.

კოლა: ბინა სწორია, საცა დაიბადები, ხოლოთ ქალი მოგონილია, ქალისას რას გაიგებ!

ნინო: ეხლა, შენ შენი ბედი ხო გაქ, აი, რომენიც შენი ბედი იყო დაწერილი, რო შენ ის უნდა გყოლიყო ცოლად... ნეტარება იმას, ვინც აი, ემაგ სამ რამეში მოხვდება... მაგრამ სველი ვარ და უნდა გავიშრო...

(საუბრის დასასრული)

დამატება

დიპლოგის ფრაგმენტები

კოლა: დედამ ჯოჯოხეთიდან გამამიყვანა...

პეტრე: დედის მუცელი ჯოჯოხეთი თუ არი...

* * *

1983, მუქუ, აგვისტო, მარიამობა

კოლა: (შუალამით შემოვარდება მთვრალი და გაყვირის) რა დამაძინებს ჭიჩოში, ცოტა ხალხია!

განმარტებები

- (1) ნინო სიზმარს ყვება: ნინოს ხატი, რომლის მოენეც თვითონ არის, ლაშარო-ბისთვის ამზადებს. როცა გოგოლაურთის ხატში მოთავდება დლეობა, ანუ როცა კვირადლე გადავა, იწყება ლაშარობა. ორშაბათს დროშებს უნდა გაყვეს ხატის მოენე. ნინოს თითქოს ეჭვი ეპარება, როგორ შეძლებს ამდენი მანძილის დაძლევას: ქმოდის გორზე ასვლას, მერე ხოშარაში გასვლას, ხოშარიდან ლაშარის გორზე ასვლას. დღეს პარასკევია, ხვალ, შაბათ დილით, ქმოდის გორზე ადიან;

- სალამოთი ძირს ჩამოვლენ, რათა კვირას კვლავ ავიდნენ, გაათიონ ღამე, რომ ორშაბათს ლაშარისკენ გაემართონ. კოლას სიტყვებში პასუხია გაცემული ამ ეჭვზე: „შაგაძლებინებს...“ ნინოს მონოლოგში არაერთხელ გაისმება ეს მოტივი.
- (2) თეთრი გიორგი ხოშარაშია, საიდანაც ნინოა წარმოშობით. წესით ნინო ხოშარის წმიდა გიორგის უნდა ემსახურებოდეს, მაგრამ ქმოდის წმიდა გიორგიც მოითხოვს მის სამსახურს. და ძლევს ქმოდის გორი ხოშარის გორს. სიხმარში პეტრე, ქმოდის გორის ხუცესი, ამუნათებს ნინოს, რომელსაც თავისი ხატისკენ მიუწევს გული, აშინებს კიდევ. არც შარშან მოხვედი, არც შარშანწინო... რას მოითხოვს ქმოდის გორი ნინოსგან? არაფერს, გარდა ხელჯობისა და „ოქრო ენისა“, რომელიც მოეწონის, ჭადაგის ერთადერთი იარაღია. ამით ფასობს ის ხატის კარზე.
 - (3) „გამაპასუხა“ — გამაქადაგა, ანუ მალაპარაკა. ხატი თავისი ნების გამოსაცხადებლად მოენის ენას იყენებს.
 - (4) „ზეცას გავაფრინოთ...“ — საყმოს შეწირული მსხვერპლი ჯვარის კარიდან ჯვარის მეოხებით ზეცად მიდის მორიგე ღმერთთან.
 - (5) წელგამოვლილს, როგორც მსხვერპლს, ორი თვის ბატკანთან ის უპირატესობა აქვს, რომ მასზე შრომა დახარჯული და მისი შეწირვა ადამიანის მხრიდან ჯვარისადმი გულუხვობას ადასტურებს, ორი თვის ბატკნისა კი — ხელმოჭერილობას და სიძუნწეს. ეს იდეა, რომელიც ცენტრალურია მსხვერპლშეწირვის ონტოლოგიაში, რელიგიურ მორალსა თუ ფსიქოლოგიაში, ნინოს მომდევნო სიტყვებში ჰპოულობს განვითარებას.
 - (6) „წინათ ვიყავით ხორციელებით“ — არსებობენ ნახორციელარი ჯვარნი (ღვთის-შვილნი): ისინი, როცა მორიგე ღმერთმა დევების ძალმომრეობისგან ადამიანთა ხსნა დააკისრა ხორციელნი (ადამიანები) იყვნენ; მისიის შესრულების შემდეგ უსხეულო არსებებად გადაიქცნენ და უხილავად იცავენ და პატრონობენ მათ მიერ გამოხსნილ საყმოს.
 - (7) „დედა-შვილობა დაივიწყესო...“ აქ ნინო ამხელს დეგრადირებულ საზოგადოებას.
 - (8) ჭადაგი ლაპარაკობს წმიდა რიტუალების პროფანაციაზე: სამსხვერპლო კურეტი, ლუდი და დროშა — ჯვარის სიწმიდეებია.
 - (9) „აიმი გიჟ კაცის სინაბარა...“ — ნინო გულისხმობს თავის ქმარს, რომლის ანაბარა დატოვა ოჯახი და ჯვარის მოენედ და პეტრე ხუცესის საპატრონოდ ამოვიდა ფშავში.
 - (10) „...ვინც თავისუფალია, ამათ ხელში არ ჩავარდა“ — საყმოს წარმოდგენით, ჯვარის მსახურნი, ჭადაგნი, რომელთაც ჯვარი ირჩევს, მის წინაშე პასუხიმგებლობის ტყვეები არიან. ჯვარის რისხვა ჯერ მის მსახურთ ატყდებათ თავს. ისინი თითქოს მათი რისხვის მეხამრიდები არიან. ამ იდეას ნინო ავითარებს ქვემოთ.
 - (11) ჭადაგი სხვის სახლში უხერხულად გრძნობს თავს. სხვისი სახლის აურას ნინო ცივ წყალში განზანით იცილებს.
 - (12) კოლას შემოსვლა საუბარში ოპერაციის („აპელაცია“) თემით თითქოს ამიწებს ჭადაგის დისკურსს, რომელიც სხვა რიგის ავადმყოფობას გულისხმობს. საქმე სწორედ ის არის, რომ ჯვარისგან მოვლენილ სნეულებას ექიმი ვერაფერს შეეღობს; კოლას კი სურს (ვერ ხვდება, რაზეა საუბარი?) პროფანული (ხორციელი) სნეულების თემა შემოიტანოს. როგორც ვატყობთ, მოსაუბრენი მხარს არ აუბამენ ჭოჩოელ კოლას.
 - (13) პეტრეს მეტაფიზიკურ განახრებას კოლა აინუნში არ აგდებს და კვლავ თავის ბანალურ, მაგრამ საჭირბოროტო თემას ავითარებს.
 - (14) სხვის სახლში ღამის მთვევლ ჭადაგს გამახვილებული აქვს გრძნობა იქ არსებული პროფანულ-საკრალურის აღრევისადმი, როცა მრეცხელი (იხ. ლექსიკო-

- ნი) მაღლა სართულზე წევს, მოწმიდარი კი — სარდაფში. სალუდში სისხლის დაღვრა, რომელიც ხილვაში გამოუცხადა ხატმა ქადაგს, პროფანაციის (სიწმიდის შებღალვის) უკიდურესი გამოხატულებაა. შეიძლება გავიხსენოთ ხეცსურული ზალადა „იონურის“, რომელიც სალუდში სამკვდრო-სასიცოცხლო ორთაბრძოლით და მასში სისხლის დაღვრით მთავრდება.
- (15) ხუცესს, ხევისბერს, სასტიკად ეკრძალება გომურში საქმიანობა, მით უფრო, როცა ძროხა ხბოს იგებს (როგორც ცხოველის, ისე ახალშობილი ზავშვის შეხებაც აუწმიდურებს მას).
- (16) ნინო ამბობს, რომ მის ხელში ხევისბერი წმიდად არის. არ არის მართალი, როცა ამბობს, „არც შენ გაპატიებენ იმით, რო უკვე მოხუცი ხარ“. პირიქით არის, ჯვარი უფრო ახალგაზრდისგან მოითხოვს სიწმიდის დაცვას, მოხუცის ასაკი მისთვის „მიმზიდველი“ არ არის.
- (17) აქ ნინო ერთხელ კიდევ ზღვარს ავლებს პროფანულსა და საკრალურს შორის: ქმრის გარემო პროფანულია, ამიტომაც ამბობს, „უფლება არ მაქ“. მისი მოწოდება პეტრეს, საკრალური პირის, მოვლაა, რაც თითქოს ჯვარის სამსახურთან არის გათანაბრებული: „ეხლა შენ ქმოდის გორ მეძახის კიდევ“.
- (18) პეტრეს ამ ფრაგმენტულ ფრაზაში იგულისხმება შემდეგი: მე, ქმოდის გორის ხუცესმა, ხოშარის ხატში გაიყვანო? არ არის სავსებით გასაგები, რას გულისხმობს ნინო თავის პასუხში „ხო მე გაჯობე“, თუმცა თემა მოგვიანებით გრძელდება.
- (19) კოლა კვლავ ცდილობს თავისი პრაგმატული ინტერესით ჩაერთოს საუბარში. ვატუობთ, რომ მან შეაწყვეტინა საუბარი ქადაგს და ხუცესს. ნინოს სიტყვები „მე გაჯობე“ უპასუხოდ დარჩა.
- (20) მაინც კოლას კითხვამ ქადაგის მხრიდან მეტად საგულისხმო პასუხი გამოიწვია. რა აზრს დებს იმაში ქადაგი, რომ ქმოდის გორზე, როცა ხალხი სადღეობოდ შეიკრიბება, უსათუოდ წვიმა უნდა მოვიდეს? მკაცრი ქადაგი არ დაუშვებს იმაზე ფიქრს, რომ მოდღესასწაულე ხალხმა კომფორტულად იგრძნოს თავი ქმოდის გორზე. რადგან ეს გართობა და დროის ტარება არ არის. ეს სამსახურია.
- (21) გაუგებარია, რომელ „ვაჟაის“ გულისხმობს ქადაგი.
- (22) ზემოთ კოლას ჩარევით შეწყვეტილ თემას პეტრე ხუცესი განაგრძობს. რასაც პეტრე ამბობს, ხუმრობის კილოზეა ნათქვამი. აქ არის სიტყვის თამაშიც, რომელიც ხატში გაყვანაზეა აგებული. ხატში გაყვანა, პირველ რიგში, როგორც ქმდება, გულისხმობს ზავშვის ან მოზრდილის ინტეგრირებას საქმეში (იკვლის საკლავი, ქალისთვის, როგორც პეტრე ამბობს, ცხვება ქადები). საქმე ის არის, რომ პეტრეს, ქმოდის გორის ხუცესს, არა აქვს უფლება ხოშარის ხატში გაიყვანოს ხოშარის მკვიდრი, მისი უფლებამოსილება ქმოდის გორით შემოიფარგლება. ამიტომ ეუბნება ხუმრობით, ხოშარა შორს არის, აგერ, ჩემი ხატი ახლოს არის, აქ გაიყვანო. თუმცა პეტრე ხუცესს მაინც მოუხდა ნინოს ჭედილას დაკვლა ხოშარის ხატში. ცხადია, ეს არ იყო გაყვანა. სამაგიეროდ, ნინო ეხუმრება, მე ხომ გაიყვანე (ანუ: მოგიყვანე) ჩემ ხატშიო...
- (23) ქალი გათხოვების შემდეგ ქმრის ჯვარში უნდა გაიყვანოს ხუცესმა. ამრიგად, პეტრე ხუცესი ნინოს ქმარი უნდა ყოფილიყო, თავის ჯვარში გოგოლაურთის მთავარმოწამეში რომ გაეყვანა.
- (24) საუბარი ხატის ირგვლივ ხუმრობას შეეხო. კოლა პროფანული თვალით უყურებს ამას: „...განა იმათ არ იციან ხუმრობა!“ ქადაგი, რომელსაც თავისებური გამოცდილება აქვს, სხვაგვარად ფიქრობს. აქ დასაფიქრებელია: ჯვარი ქადაგად ირჩევს ადამიანს, რომელიც ხუმრობის უნარით (და ჩვევითაც) გამოირჩევა. ეს უნარი ერთმნიშვნელოვნად პროფანული სფეროს კუთვნილებაა. ქადაგის ვალია, ჩაუკლას იგი. გამოეთხოვოს ამ ლაღობას. „იმათ არ მაღწონთ“.

- (25) ჩანს, კოლა თავისი ფიქრებიდან ამოატივტივებს ამ კითხვას, რომელიც რაღაც, ჩვენთვის მიუწვდომელ ლატენტურ კავშირში იმყოფება ხუმრობის თემასთან (კოლას ფიქრების რომელ ხვეულებში აღიძრა დედის მოგონება?). კოლას კითხვის პირველი ნაწილი თუ საფსებით გასაგებია, მეორე ნაწილზე ამას ვერ ვიტყვით. არც ნინოსთვის არის გასაგები: ვინ არის ქალი, რომელიც „ხატშით“ (ხატიდან) არ წააყვანიდა და ვინ იყო ის, ვინც არ წააყვანიდა. „ის ქალი ცოდვას უყრის და მეცა. რად გაკეთდა ეგრე?“. პეტრეს კითხვაც კანონზომიერია: „ვინ?“ თუმცა ნინომ პასუხი კოლასთვის კარდინალურ და მტკივნეულ კითხვას უნდა გასცეს: რატომ მოხდა, რომ მორწმუნე ქალი მართოდმართ შეეგება სიკვდილს? რატომ მოხდა, რომ არც ერთი შვილი ამ დროს შინ არ იყო?
- (26) კოლამ ვერ მიიღო პირდაპირი პასუხი ამ კონკრეტულ შემთხვევაზე, რაც მას, როგორც ჩანს, აწუხებდა, მაგრამ ნინო გამოთქვამს თვალსაზრისის ღვთის რჩეულთა ტრაგიკული ბედის (ყისმათის) გამო, რომელიც მათ ვარსკვლავზე დაბადებულთა ბედისწერას ქმნის. ნინო ლაპარაკობს ჯვარის „ტყვე-ტუსალებზე“, რომელთა მისია და, შესაბამისად, ხვედრი არ ყოფილა კეთილდღეობა და მშვიდი ცხოვრება. როგორც ჩანს, ნინო ამ ადამიანების კატეგორიაში აქცევს მორწმუნეებსაც, რომელთა ერთადერთი ყისმათი რწმენაშია.
- (27) კოლა, ჩვენი ჭიჩოულ-ახმეტელი, კვლავ თავის კითხვას უბრუნდება. ნინოს დებულება მან თავის კითხვაზე უშუალო პასუხად ჩათვალა. მაშ, კოლა, რაკი ამგვარად გარდაცვლილმა დედამ შვა, თავის ვარსკვლავზე შვა? კოლამ საბოლოოდ, პრიორიტეტი მოუპოვა თავის კითხვას, რომელიც სრულიადაც არ აღმოჩნდა ბანალური. კოლამ დასვა კითხვა, რომელმაც საშუალება მისცა ქადაგს, პროვიდენციული პრობლემის წამოჭრით დაესრულებინა საუბარი. ვარსკვლავზე შობის და ფესვიდან აღმოცენების იგავში კოლამ თავისი უკვდავება ამოიცირო. თუმცა ესოდენ ამაღლებული თემიდან ქადაგის საბოლოო სიტყვებმა წვიმიანი დღის ყოფით რეალობაში დაგვაბრუნა („მაგრამ სველი ვარ და უნდა გავიშრო“).
- (28) კოლა, რომელიც თავის მშობლიურ გაუკაცრიელებულ ჭიჩოში დასახლებაზე ოცნებობდა, ამ საუბრიდან ხუთიოდე წლის შემდეგ ტრაგიკულად დაიღუპა (ბეჭიდან ხრამში გადაიჩხხა).

მეორე დღეს, როგორც ქადაგმა იწინასწარმეტყველა, ქმოდის გორზე დღესასწაული მსვლელობაში ბარე ხუთჯერ გაწვიმდა.

სიტყვების განმარტება

ბალაჯიაობა — აზიზობა, ზიზღობა.

კემუტობა — ჯიუტი, ჯიუტობა, სიჯიუტე.

კვირა — ღვთისშვილი, რომელსაც მორიგე ღმერთის კართან აქვს კარავი გაშლილი („კვირავ კარავიანი“), ღვთისშვილთა მეუფროსე.

კირცხილა — რცხილა.

ლოპრიანი — ლორწოიანი, ახალდაბადებული პირუტყვი.

მოენე — უფლის მეენე, იგივე ქადაგი.

მთავარმოწამე — გოგოლაურთის თემის ერთ-ერთი ხატი (მთავარმოწამე წმიდა გიორგი).

მთაწმინდა — ცაბაურთის თემის სამთო სალოცავი.

მირეულ სახლები — უწმიდური, წარყვნილი სახლები (საკუთრივ მირეული დედათ-
წესში მყოფი დედაკაცია).

მონა-მორჩილნი — ჯვარ-ხატის მსახურნი და მის მიერ დაჭერილნი.

მრეცხელი — იგივეა, რაც მირეული.

საკვირაო — სალოცავი კვირას სახელზე ლაშარის ჯვრის გასწვრივ, არაგვს გაღმა.
ქმოდისგორობის მომდევნო ორშაბათი ლაშარის არის, სამშაბათი კი — საკ-
ვირაოს ეკუთვნის.

საკურეტი — პირუტყვის სადგომი ჯვარის ტერიტორიაზე, სადაც დაბინავებული
არიან სამსხვერპლო კურეტები ჯვარის მონა-მწუემსების მზრუნველობის ქვეშ.

სულის ცხენები — მიცვალებულის სახელზე შეთქმული ცხენები.

ტყვე-ტუსალნი — ჯვარ-ხატის მიერ დაჭერილნი, ხელდადებულნი, იგივე მონა-მორ-
ჩილნი.

ჭინთლუშები — გამონაყარი კანზე, მსხვილ-მსხვილი მუწუკები.

ყვლირტი — იგივეა, რაც ლოპრიანი.

ხატში გასაყვანი — ბავშვი თუ მოზრდილი, რომელსაც საყმოში ინტეგრირების
მიზნით ხატში გაყვანისთვის ამზადებენ.

ჭიჩო — ფშავისხევის ერთ-ერთი, აწ უკაცრიელი თემი.